

Mari Sjöström

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Kuuleminen 19.2.2020

KAA 4/2019 vp Lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttuminen alakouluissa

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua kansalaisaloitteesta koskien lasten ja nuorten syrjäytymiseen johtaviin ongelmiin puuttumisesta alakoulussa. Aloitteessa esitetään, että laissa tulee säätää velvoite terapeutin valmiuksien omaavan henkilön palkkaamisesta jokaiseen suomalaiseen alakouluun.

Kuntaliitto yhtyy siihen, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen kouluissa on tärkeä ja ajankohtainen asia. Kouluhyvinvoinnilla voidaan viitata mitä erilaisimpiin asioihin kuten koulussa oppimiseen, opiskeluympäristön turvallisuuteen tai psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen kouluyhteisössä. Lakialoitetta perustellaan sillä, että nuorien tukeminen riittävällä aikuisten läsnäololla ja moniammatillisesti ovat suojaavia tekijöitä, joilla voidaan ennaltaehkäistä kiusaamisen ohella syrjäytymistä.

Kuntaliitto toteaa, että syrjäytymisen ehkäisyssä on kyse viheliäisestä ongelmasta, johon liittyy ja vaikuttaa useat eri tekijät. Ulkopuolisuuden riskissä olevat lapset ja nuoret eivät muodosta yhtenäistä joukkoa. Lasten ja nuorten kannalta on olennaista, että yhteiskunnalliset rakenteet sekä lasten ja nuorten kanssa työskentelevät aikuiset mahdollistavat kasvun ja tunnistavat mahdolliset tuen tarpeet ajoissa sekä kehittävät ja edistävät lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä voimavaroja.

Kuntaliitto keskittyy lausunnossaan muutamaa keskeiseen seikkaan kuntien näkökulmasta, mitkä olisi jo tässä vaiheessa hyvä huomioida, mikäli kyseinen aloite etenee lainsäädännön valmisteluun.

Perusopetuksen järjestäminen kunnille lakisääteinen tehtävä

Perusopetuslaissa säädetään perusopetuslain soveltamisalasta. Perusopetuslaissa säädetään muun muassa perusopetuksen järjestämisvelvollisuudesta, oppivelvollisuudesta ja koulunkäyntioikeudesta, opetuksen ja kasvatuksen tavoitteista, työajasta ja opetuksesta sekä henkilöstöstä. Myös oppilaan oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään kyseisessä laissa.

Mari Sjöström

Perusopetuslaki turvaa jokaisen oppilaan oikeuden maksuttomaan perusopetukseen (Perusopetuslaki 31 §). Perusopetuslaissa säädetään myös oppilaan työmäärän kohtuullisuudesta (Perusopetuslaki 24 §), oppilaan oikeudesta saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea (Perusopetuslaki 30 §). Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (Perusopetuslaki 29 §) siten, että työrauha ja opiskelun esteetön sujuminen on turvattu.

Perusopetuksen järjestäminen on kunnille lakisääteinen tehtävä. Kuntien velvollisuutena on perusopetuslain 6 § mukaan järjestää opetus siten, että oppilaiden matkat ovat asutuksen, koulujen ja muiden opetuksen järjestämispaikkojen sijainti sekä liikenne yhteydet huomioon ottaen mahdollisimman turvallisia ja lyhyitä. Kunnat saavat peruspalveluiden valtionosuutta perusopetuksen järjestämiseksi lain edellyttämällä tavalla. Kuntaliitto toteaa, että kunnille voidaan antaa uusia tehtäviä vain lailla. Säädettyäessä kunnille uusista velvoitteista, tulee säädösvalmistelun sisältää vaikutusten arviointi. Tämän lisäksi valtion tulee korvata kunnille täysmääräisesti uuden velvoitteen aiheuttamat kustannukset. Kunnallisia alakouluja oli vuonna 2018 (vl. 1-6) 1418 ja yhtenäiskouluja (vl. 1-9) 571. Lakialoitteessa on jätetty avoimeksi terapeutin täsmällisempi tehtäväkuvaus ja ammattipätevyys, jonka vuoksi kunnille tai muille opetuksen järjestäjille aiheutuvia kustannuksia ei voida tarkemmin arvioida. Ottaen huomioon nykyisen peruskouluverkon, voi kyseinen lakimuutos olla vaikuttavuudeltaan merkittävä ja lisätä opetuksen järjestämisen kustannuksia.

Kuntaliiton mukaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa, joita paikallisesti täsmennetään, on monipuolisesti tunnistettu hyvinvoinnin monet ulottuvuudet. Opetussuunnitelman yleisissä osioissa ja oppiaineiden sisällöissä on kirjauksia, jotka korostavat opetushenkilöstön kokonaisvaltaista vastuuta edistää perusopetuksen kasvatukselle ja opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Perusteissa korostetaan myös osallistavan ja yhteisöllisen toimintakulttuurin kehittämistä sekä hyvinvoinnin edistämistä muun muassa ohjauksen ja oppilashuollon kautta. Käytännön vastuuseen sisältyy ongelmien ennaltaehkäisy sekä kodin ja koulun yhteistyö. Opetuksen järjestäjän tulee ottaa huomioon sellaiset suunnitelmat, jotka voidaan katsoa täydentävän paikallista opetussuunnitelmaa. Näihin kuuluu muun muassa lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Kuntaliiton näkemykseen mukaan opetuksen järjestäjillä on nykyisellään useita suunnitelmavelvoitteita. On epäselvää mihin suunnitelmiin ehdotettu lakimuutos voisi vaikuttaa ja missä määrin.

Kuntaliitto toteaa, että perusopetuslain 37 §:ssä säädetään henkilöstöstä sekä henkilöstön määrästä. Perusopetuslaki tunnistaa muun henkilöstön, joihin on lain esitöissä katsottu kuuluvan mm. oppilashuollon henkilöstö, koulunkäyntiavustajat ja koulun kansliahenkilöstö. On hyvä, että laki mahdollistaa erilaisten henkilöstörakenteiden toteuttamisen ja riittävän jouston, jotta opetuksen järjestämistä koskevat velvoitteet voidaan toteuttaa paikallisiin olosuhteisiin sopivalla tavalla. Nykyinen laki ei velvoita

Mari Sjöström

opetuksen järjestäjää tarjoamaan oppilaille terapeuttisen valmiuksien omaavan henkilöstön palveluita. Kuntaliiton mielestä on tärkeää, että normittamisen tarpeellisuutta arvioitaessa otetaan huomioon nykyiset oppilas- ja opiskelijahuoltolain sekä terveydenhuoltolain velvoitteet. Voimassa olevassa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetään yksilökohtaisen opiskeluhuollon henkilöstöstä. Sen lisäksi terveydenhuoltolaissa säädetään tarkemmin perusopetuksen oppilaan terveydenhuollosta. Kyseessä olevat lait painottavat ennaltaehkäisevää ja monialaisuuteen perustuvaa yhteisöllistä sekä palveluita yhteensovittavaa toimintakulttuuria.

Perusopetuksen oppilaalla on maksuttoman perusopetuksen ohella subjektiivinen oikeus koulukuraattori- ja psykologipalveluihin sekä terveydenhuollon ammattilaisten palveluihin. Aloitteessa esitetään terapiahenkilöstön tuontia kaikkiin alakouluihin. Kuntaliitto kiinnittää huomiota, että yksittäistä oppilasta koskevien henkilötietojen asianmukainen käsittely perustuu lakisääteiseen tehtävään. Mikäli aloite etenee lain valmisteluun, tulee aloitetta tarkastella ja sen vaikutuksia arvioida myös tietosuojalainsäädännön näkökulmasta.

Lakialoitteessa on tuotu esille paikallinen kokeilu ja sen myönteiset tulokset oppilas-, opettaja- ja yhteisötasolla. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kunnat voivat kokeilla ja päätyä erilaisiin ratkaisuihin voimassa olevan lainsäädännön puitteissa. Kuntaliitolla ei ole tarkempaa tilannekuvaa missä määrin terapeuttisia valmiuksia omaavia tai muita yhteisöllistä opiskeluhuoltoa täydentävää henkilöstöä toimii kouluissa tai miten voimassa olevan lainsäädännön puitteissa on toimittu tältä osin. Kuntaliitto pitää kannattavana, että asiaa pyritään selvittämään. Ylipäänsä hyvistä käytänteistä olisi hyvä koota tietoa perusopetuksen valtakunnallisen kehittämisen tueksi.

Terhi Päivärinta
johtaja, opetus ja kulttuuri

Mari Sjöström
erityisasiantuntija

